

Marco Pedretti (n. 1971), llicenciat en història medieval a la Universitat Catòlica de Milà, és investigador en formació al Departament de Filologia i Comunicació de la Universitat de Girona. Els últims anys ha participat en diversos congressos i seminaris amb ponències sobre el *Llibre dels feits* de Jaume I, el visionari Johannes de Rupescissa, el dominic Ramon Martí i el renegat mallorquí Anselm Turmeda.

Abans que res, cares i històries

Què et diré de Catalunya, amic meu, i amb quines comparances et parlaré d'aquesta terra i aquesta gent?

Et proposo imaginar-te alguns protagonistes d'una llarga història.

De primer, un noi de nou anys i, al seu costat, un home jove. A la vora del mar, una matinada d'estiu del 1217. El vailet és el fill d'aquell rei d'Aragó que va morir a la batalla de Muret: és el petit rei En Jaume, i al seu costat hi ha el noble Guillem de Montcada. És l'alba: no tan sols l'inici d'un nou dia, sinó també l'alba d'una nova vida per a aquest noi, que fins fa poques setmanes estava reclòs al castell de Montsó. Entre el petit Jaume i Guillem de Montcada hi ha una amistat que coneixerà moments de tensió i ruptura, i tanmateix durarà fins al dia en què Guillem morirà durant la batalla per Mallorca. Els somnis, els desigs d'aquest noi, van més enllà de la boira lleugera que cobreix la mar: els seus ideals el portaran a combatre per conquerir noves terres i esdevenir un gran rei. Aquests ideals de conquesta, o bé de croada, avui ens semblen violents i gairebé absurds, però confesso que em fa il·lusió pensar en aquell petit rei, amb els seus ideals que l'havien de portar més enllà del mar, *ultra mare*, per servir la causa en la qual creia.

Encara, però, amic meu, pensa, i imagina't una nena amb la seva mare. Elles també miren la mar, uns quants segles després d'aquell petit rei. Ara som al port de Barcelona, en l'any de gràcia de 1480. No coneixem els noms de la dona ni de la seva filla, ja que sovint no s'ha cregut necessari perpetuar el record dels noms de moltes dones. Totes dues miren la mar; hi acaba de desaparèixer el vaixell on viatja el seu pare i marit. Ell és un mercader que ja ha fet molts de viatges per la Mediterrània per comerciar en robes i teixits. Cada viatge és un perill, un risc: els corsaris poden atacar la nau i segrestar tota la gent de bord; la dona ja ha sentit molts relats sobre mariners, mercaders, soldats, religiosos i tot, que van ser capturats pels corsaris de Barberia i venuts com a esclaus. A Barcelona es contava la història d'un frare de Montblanc, Anselm Turmeda, que volia anar fins a Roma amb vaixell per demanar perdó al papa per les seves malifetes: els pirates el van captivar i portar a Tunis, on el van forçar a convertir-se a la religió de Mahoma. El nostre mercader barceloní guarda un petit manuscrit amb els *Amonestaments* d'aquell frare, i de vegades sol llegir-ne a la família uns quants refranys: «Fill, vulles usar

MARCEL DALMAU

lleialtat, e cant pots entén en bontat; ama la honor de ta ciutat e de ta terra... Temps de vendre, temps de comprar, temps de fugir, temps d'encalçar: savi és l'hom qui sap trempar la sua ira».

Hem de continuar, però, viatjant en el temps, buscant-hi cares i històries. Una altra dona amb una altra nena petita, a la vora del mar. Ja no a Barcelona, sinó molt més al nord, a la platja d'Argelers, en un camp de refugiats. Un dia d'hivern de l'any 1940. Aquesta dona no espera el seu marit, el pare de la seva filla: el marit i pare el van afusellar els soldats, després d'entrar a la seva ciutat. Moltes persones havien acollit aquells soldats com a alliberadors, després de les matances de la guerra civil; ella no, el seu company tampoc: no van sortir als carrers per festejar els feixistes. Tots dos creien en la llibertat, van lluitar per defensar-la, i aquest és el preu que n'han pagat: la presó i la mort per a ell, el camí de l'exili per a ella. La seva nena va néixer a la Maternitat d'Elisabeth Eidenbenz, una infermera que treballa nit i dia per ajudar, al moment de parir, les dones exiliades. La dona mira la mar, cap al sud, allà on va tenir una vida, una casa, la llibertat. I ara que ja no té ni una casa, sols li queda la vida i una esperança te-

naç, i es jura a si mateixa que ensenyarà la seva nena a lluitar per la llibertat, i a no resignar-se mai.

Finalment, amic meu, imagina't una darrera imatge: un nen amb el seu pare, al dia d'avui. En una ciutat qualsevol de Catalunya. El marrec va al col·legi, els seus companys es diuen Jordi i Gemma, però també Jasmina, Dumitru i lao. Amb el seu pare, el noi mira cap al seu esdevenidor. El pare és savi, i pensa en el futur del seu fill en un món que no para de canviar: haurà de viatjar, aprendre llengües, tenir totes les finestres obertes al món. El fill comença a aprendre que és important mirar més enllà de l'horitzó, més enllà del mar, però coneix i estima casa seva, els seus amics, les línies dels carrers que es creuen com les línies de la seva mà. Escoltarà el seu pare, estudiarà, viatjarà, coneixerà mons i persones, però guardarà també dintre seu les memòries d'infantesa, i continuarà sempre estimant els llocs que sols responen a la paraula *casa*.

Llocs, cares i històries, pares i nens, present i futur, història i compromís, solidesa i esperança: et diré, amic meu, que tot això és per a mi Catalunya.

Marco Pedretti